

نکته

مالیات و جذابیت سرمایه گذاری در تولید

مهدی سرمست

کارشناس مرکز پژوهش‌های مجلس

در باره شیوه مالیات‌ستانی تاکنون مباحث مختلفی مطرح شده است. باید دقت شود، دریافت مالیات به تولید و اشتغال لطمه نزنند. در شیوه فعلی اخذ مالیات، ظلمی به بخش تولید صورت نمی‌گیرد؛ زیرا برای مشاغل هم معافیت‌هایی در نظر گرفته شده است. ضمن آنکه مشاغل کوچک می‌توانند از دوروش به انتخاب خود مالیات دهند؛ با اظهار نامه کامل ارائه دهند یا مالیات برآوردی را خود سازمان مالیاتی محاسبه کند. سازمان مالیاتی با این دو شیوه حق انتخاب را به خود صاحبان مشاغل می‌دهند و قانونگذار هم این حق انتخاب را به مشاغل داده است. سازمان امور مالیاتی در دو سال گذشته به شرکت‌های تولیدی و مشاغل آسیب‌دیده از کرونا تخفیف خوبی ارائه کرده است. بر اساس تصمیماتی که گرفته شده، نرخ مالیات شرکت‌های تولیدی در سال ۱۴۰۱ پنج واحد درصد کاهش می‌یابد؛ یعنی به جای ۲۵ درصد، شرکت‌های تولیدی امسال با نرخ ۲۰ درصد مشمول مالیات می‌شوند. همچنین مطابق قانون بودجه سال ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ به مشاغل آسیب‌دیده از کرونا پنج واحد درصد تخفیف داده شد. به این معنا که اگر کسب‌و کاری در سال‌های قبل با نرخ مؤثر ۲۱ درصد به‌طور میانگین مالیات پرداخت می‌کرد و مشمول مالیات می‌شد، در واقع طبق قانون بودجه سال ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱، در راستای اعمال تخفیف پنج درصدی برای مشاغل آسیب‌دیده از کرونا و جبران خسارت آنها، با نرخ مؤثر ۱۶ درصد مشمول مالیات شده؛ بنابراین سیاستگذار در دو سال گذشته در عین کنترل فرار مالیاتی، رویکرد حمایت‌از فعالان اقتصادی را داشته است.

اما درباره اینکه مالیات عادلانه به تولید لطمه نزنند و حتی بیشتر به آن کمک کند، دو بحث مطرح است که باید به‌طور جدی پیگیری شود. بحث اول این است که تکمیل سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشنده‌ای بسیار اهمیت دارد. اگر این سامانه برقرار شود، بر اساس صورتحساب‌های الکترونیک بین تمام بخش‌های اقتصادی، مالیات به‌شکل عادلانه اخذ می‌شود و نگرانی‌هایی که بابت رفتارهای نامناسب ممیزها با فعالان کسب‌وکار وجود داشت تا حدود زیادی برطرف خواهد شد. ضمن آنکه مقداری از دردهای مشاغل و فعالیت‌های تولیدی کم می‌شود.

نکته دیگر اینکه اگر قانونگذار عزم جدی داشته و طرح مالیات بر عایدی سرمایه را که در واقع نوعی مالیات بر جایگزین‌های مخرب تولید است، اجرایی کند، بخش دیگری از مشکلات حل خواهد شد. اگر برای سفته‌بازی و فعالیت‌های نامولد مالیات در نظر گرفته شود، این سیاست می‌تواند بر جذاب شدن تولید و کسب‌وکارها تأثیرگذار باشد. اکنون مادر نظام فعلی و ساختار فعلی مالیاتی از کسب‌وکارها و فعالان اقتصادی که کار مفید اقتصادی انجام می‌دهند، مالیات اخذ می‌کند اما از دلالتان و سوداگران که باعث اختلال در بازارهای مختلف می‌شوند، هیچ مالیاتی اخذ نمی‌کنیم. اگر قشر غیرمولد مشمول مالیات با نرخ بالا شود، یعنی فعالیت‌های سوداگرانه و غیرمولد در چهار داریی ملک، خودرو، طلا و ارز مشمول مالیات شوند، بخش تولید جذاب‌تر می‌شود. امیدواریم سرمایه‌گذاری‌ها در بخش مشاغل و شرکت‌های تولیدی افزایش یابد.

وضع مالیات بر عایدی سرمایه، ضرورتی قطعی برای جذابیت‌زدایی از فعالیت‌های سوداگرانه و غیرمولد است؛ زیرا مابه‌التفاوت قیمت خرید و فروش داریی‌های سوداگری را مشمول مالیات می‌کند. این مالیات می‌تواند هم برای بهبود کارایی اقتصادی و هم بهبود عدالت مالیاتی مفید باشد. البته باید توجه داشت این مالیات به تنهایی برای هدایت منابع به سمت تولید کافی نیست. هم‌زمان با اجرای این مالیات لازم است اولاً نرخ مالیات بر واحدهای تولیدی کاهش و علاوه بر آن، وضعیت شاخص‌هایی همچون سهولت کسب‌وکار، سهولت صدور مجوز ارتقاء و مشکلات تولیدکنندگان؛ بخصوص ریسک‌ها و ناطلمینانی‌های بازارهای مختلف، مداخلات از قبل اعلام نشده در صادرات و واردات و مشکلات تأمین مالی شرکت‌ها توسط دولت کاهش یابد. اگر اقدامات فوق در جذابیت‌زدایی از فعالیت‌های غیرمولد و ایجاد جذابیت برای فعالیت تولیدی انجام شود، می‌توان شاهد رشد سرمایه‌گذاری در تولید بود.

بر کاهش میزان اشتغالزایی، ما با افت سرمایه‌گذاری نیز مواجه شویم. ضمن آنکه به دلیل عدم پذیرش هزینه‌های آموزش به عنوان بخشی از مخارج یک واحد تولیدی، فعالیت‌های آموزشی نیز متوقف شده که تبعات آن، دامن کشور؛ به‌ویژه در حوزه پزشکی را خواهد گرفت. فعالان این بخش تأکید می‌کنند دولت همان قدر که پایه‌های مالیاتی را افزایش می‌دهد، باید نظام اعاده‌دادرسی مالیاتی را نیز تقویت کند.

نداریم.

نایب‌رییس دوم کمیسیون مالیات، کار و تأمین اجتماعی اتاق ایران منفی شدن نرخ سرمایه‌گذاری در کشور را گواه بر ادعای خود گرفته و بخشی از آن را ناشی از مشکلات فضای کسب‌وکار معرفی می‌کند. او می‌گوید: «یکی از اصلی‌ترین مشکلات، مسأله نحوه تأمین و شکل مالیات‌ستانی در دولت است. قوه مجریه کسری بودجه خود را از محل مالیات تأمین می‌کند. اگر مالیات به حق ستانده شود که جای نگرانی نیست. اما دولت باید توجه داشته باشد به همان میزان که پایه‌های مالیاتی را افزایش می‌دهد، بهتر است نظام دادرسی مالیاتی و عدالت مالیاتی نیز توسعه یابد تا بتوانیم به عدالت مالیات را وصول کنیم.»

افزایش دریافت مالیات

کاربخش می‌گوید: «به نظر می‌رسد بخشی از مالیاتی که وصول می‌شود، فشار را بر بنگاه‌های تولیدی و اقتصادی را افزایش می‌دهد. با وجود اینکه در ماده (۱۰۵) لایحه بودجه تأکید شده که نرخ مالیات در بنگاه‌های اقتصادی کاهش داده شود، اما واقعیت این است که میزان مالیات وصولی از شرکت‌ها افزایش یافته است.»

او می‌افزاید: «هم میزان مالیات بر ارزش افزوده و هم رقم مالیات عملکرد تغییر کرده است. ضمن آنکه مالیات بر عایدی سرمایه نیز هنوز تصویب نشده است.»

کاربخش مالیات بر عایدی سرمایه (شامل جزیه بر خودرو و خانه‌های خالی) را خراج حق‌های نمی‌داند؛ زیرا بر این باور است که دولت می‌خواهد این ارقام را از تورم وصول کند.

او با تأکید بر تقویت دادرسی مالیاتی، یادآور می‌شود: «در ماده (۵۰) قانون مالیات بر ارزش افزوده، یک حداقل حمایتی در این رابطه دیده شده؛ اما به دلیل اینکه نماینده دادگستری در هیأت حل اختلاف مالیاتی هیچ تسلطی بر مباحث ندارد، عموماً رأی بر حقانیت سازمان مالیاتی صادر می‌شود.»

است‌نشانه‌ای برای اثبات نظرات بخش خصوصی وجود ندارد؛ هرچند مطالعه‌ای هم در این رابطه صورت نگرفته؛ اما سیاحوش غیبی‌پور کارشناس مسائل اقتصادی و مدیریتی بر این باور است که آستانه تحمل بخش‌های مختلف در برابر مالیات‌ستانی متفاوت است و باید مالیات بخش تولید کاهش یابد.

او داشتن اسناد رسمی و گزارش‌های فصلی را شرط پذیرش هزینه‌های آموزشی اعلام می‌کند.

غیبی‌پور با تأکید بر اینکه پرداخت مالیات فعالیت زیرزمینی را کم می‌کند؛ درباره اثر مالیات‌ستانی بر اشتغال می‌افزاید: «میزان تحمل برای پرداخت مالیات یک آستانه مشخصی دارد. اگر مالیات تعیین‌شده از این آستانه بیشتر شود، شدیداً فرار مالیاتی شکل می‌گیرد و اشتغال هم پایین می‌آید. اگر نرخ شیب خیلی تند باشد، بعد از رسیدن به آستانه، شرکت‌ها مایل به فعالیت نخواهند بود.» او ادامه می‌دهد: «نرخ مالیات شرکت‌ها در کشورهای مختلف متفاوت است. در حال حاضر این نرخ در ایران ۲۵ درصد است؛ اما تمایل بر این است که این رقم را به زیر ۲۰ درصد برسانند. شاید این مسأله سال آینده محقق شود.» این کارشناس مسائل اقتصادی و مدیریتی با اشاره به تخفیف‌های در نظر گرفته‌شده در تبصره «۴» و «۵» ماده (۱۰۵) قانون مالیات برای تعاونی‌ها، مسیر سازمان امور مالیاتی را مسیری به سوی کاهش مالیات بخش تولید معرفی می‌کند. به اعتقاد او، آستانه تحمل برای پرداخت مالیات در شرکت‌ها متفاوت است. برای بخش خدمات، تجاری و بازرگانی شیوه مالیات‌ستانی در کشور هنوز تا آستانه جادار؛ اما برای واحدهای تولیدی با همه مشکلاتی که داریم، ۲۵ درصد نرخ عادلانه‌ای نیست و باید کمتر شود.

ایران یادآور می‌شود: «دستگاه‌های پیشرفته پزشکی به خصوص در حوزه جراحی سرطان پرستات، نیاز به آموزش دائمی دارند اما به دلیل عدم پذیرش هزینه‌ها؛ ناگزیر شده‌ایم که از این دوره‌های آموزشی صرف‌نظر کنیم.»

او اختلاف‌نظرهای کارشناسی در حوزه مالیات را هم بسیار زیاد توصیف کرد و بر این باور است که اعمال نظر شخصی در تعیین میزان مالیات یک واحد تولیدی بسیار زیاد است و گاه تا ۶۰ درصد روی رقم مالیات تأثیر می‌گذارد.

کوچک شدن بنگاه‌های تولیدی

جلیل کاربخش نایب‌رییس دوم کمیسیون مالیات، کار و تأمین اجتماعی اتاق بازرگانی ایران نیز در گفت‌وگو با آتیه‌نو همچون هیئت‌الله اصولی، بر تأثیرگذاری سیاست‌های مالیاتی بر واحدهای تولیدی تأکید می‌کند.

او می‌گوید: «مالیات‌ستانی بر اشتغال و توسعه سرمایه‌گذاری اثر مستقیم دارد. در حال حاضر بنگاه‌ها از نظر نیروی انسانی در حال کوچک شدن است، اما ما عدد خاصی در این رابطه در اختیار

شنیده‌ها حاکی است در لایحه بودجه سال آینده که هنوز بررسی آن در مجلس آغاز نشده، اشکال جدیدی از مالیات مطرح شده است. به نظر می‌رسد دولت قصد دارد از محل اخذ مالیات، درآمدهای خود را افزایش دهد، اما آیا این سیاست بر بخش تولید اثر خواهد داشت؟ فعالان بخش خصوصی بر این باورند سیاست‌های قبلی دولت در حوزه مالیات سبب شد علاوه

گزارش

لیلا مرگن

روزنامه‌نگار

با گذشت یک ماه از مهلت قانونی تحویل لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به مجلس هفته گذشته خبر رسمی تحویل بودجه به خانه ملت منتشر شد. تا لحظه تنظیم این گزارش، جزئیات لایحه بودجه رسانه‌ای نشده است اما گمانه‌های زیادی درباره نحوه تصویب لایحه بودجه سال آینده و مفاد آن مطرح است، اما قوی‌ترین شنیده‌ها حاکی از آن است که قرار است دولت اشکال جدیدی از مالیات‌ستانی را در لایحه بودجه گنجانده و درآمدهای خود از محل دریافت این حقوق حقه قوه مجریه را افزایش دهد. این سیاست چه تأثیری بر بنگاه‌های تولیدی دارد؟ دولت به چه شکل سیاست‌های خود را اجرایی کرده و تاکنون رفتارهایش چه تأثیری بر بخش تولید داشته است؟ هیئت‌الله اصولی نایب‌رییس دوم کمیسیون اقتصاد کلان اتاق بازرگانی ایران در گفت‌وگو با آتیه‌نو درباره اثر سیاست‌های مالیاتی بر بخش تولید می‌گوید: «متأسفانه مالیات بر ارزش افزوده معضلات عجیبی برای شرکت‌هایی که از مسیر واردات کالا می‌فروشند، ایجاد کرده است. در حال حاضر به فعالان رشته مهندسی پزشکی کمتر از شش تا هشت ماه و گاهی هم به صورت اقساط یک ساله، فرصت داده می‌شود که بدهی مالیات بر ارزش افزوده خود را تسویه کنند؛ بدون اینکه در نظر بگیرند، مطالبات این شرکت‌ها از محل کالای وارداتی هنوز وصول نشده است.» او ادامه می‌دهد: «همین سیاست به عاملی بازدارنده برای فعالیت شرکت‌های وارداتی تبدیل شده است.»

مخارج واحدهای تولیدی

نایب‌رییس دوم کمیسیون اقتصاد کلان اتاق ایران با اشاره به مذاکرات انجام شده با رییس سازمان امور مالیاتی کشور در رابطه با نحوه اخذ مالیات بر عملکرد شرکت‌ها، می‌گوید: «متأسفانه برخی مأموران مالیاتی به واقعیت شرکت‌ها توجه نکرده و بسیاری

از هزینه‌های شرکت‌ها را نادیده می‌گیرند؛ در حالی که بدون آن هزینه‌ها کار یک شرکت راه نمی‌افتد.» او اخذ مالیات را عاملی بازدارنده برای جذب نیرو و برنامه‌های آموزشی اعلام کرده و در این رابطه اینگونه توضیح می‌دهد: «در حوزه مهندسی پزشکی باید مرتب پزشکان به خارج اعزام شوند. تمام هزینه‌های سفر به عهده صاحبان واحدهای تولیدی است. مخارج چنین سفرهایی سنگین است، اما دارایی این هزینه‌ها را قبول نمی‌کند.»

اصولی می‌افزاید: «برای ارتقاء کار در این حوزه باید کنگره‌هایی تشکیل دهیم. غالباً پول کنگره و غرفه را باید پرداخت کنیم. اگر «گلد اسپانسر» باشیم، هزینه شام کنگره هم به عهده واحد تولیدی است. تمام این هزینه‌ها در زمان حسابرسی مالیاتی مورد قبول قرار نمی‌گیرد، در حالی که این مخارج توسط واحد تولیدی پرداخت می‌شود.»

او با اشاره به اینکه در حال حاضر واحدهای تولیدی از آموزش پرسنل به دلیل هزینه‌ها صرف‌نظر کرده‌اند، خطرات ناشی از این سیاست را بر سلامت انسان‌ها گوشزد می‌کند.

نایب‌رییس دوم کمیسیون اقتصاد کلان اتاق بازرگانی

فعالان بخش خصوصی متفق‌القول هستند که مالیات‌ستانی عاملی برای کاهش میزان اشتغال است، اما کارشناسان اقتصادی، نظر دیگری دارند. در واقع این هم‌رأیی در نظر و دیدگاه کارشناسان اقتصادی وجود ندارد. رییس مرکز آموزش پژوهش و برنامه‌ریزی مالیاتی، سهم خراج مشاغل را کمتر از شش درصد از مالیات وصولی کشور می‌داند و بر این باور

گزارش

مالیات‌ستانی یکی از منابع در آمدی مهم در کشورهایی است که سواری چاه‌های نفت نیستند. سیاستگذاری‌های انجام شده در رابطه با کاهش وابستگی اقتصاد ایران به نفت، مسئولان را بر آن داشته که سالانه علاوه بر توجه به توسعه صادرات غیرنفتی، میزان دریافت‌های مالیاتی را اصلاح و مالیات حقه را از مشاغل مختلف دریافت کنند. آن‌طور که مهدی موحدی بیک‌نظر رییس مرکز آموزش پژوهش و برنامه‌ریزی مالیاتی به آتیه‌نومی‌گوید پیشنهاد دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، افزایش ۵۰ درصدی دریافت مالیات و رساندن عدد خراج دریافتی به سقف حدود ۶۸۰ هزار میلیارد تومان است. در بودجه امسال نیز این رقم ۴۵۴ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده بود.

سهم ۶ درصدی

البته هنوز لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در مجلس مورد بررسی قرار نگرفته و نمی‌دانیم مالیات مصوب در خانه ملت چه سرنوشتی پیدا خواهد کرد، اما فعالان بخش خصوصی تصور می‌کنند افزایش پایه‌های مالیاتی فشار بر واحدهای تولیدی را افزایش داده و زمینه کاهش اشتغال و سرمایه‌گذاری را فراهم آورده است؛ ادعایی که رییس مرکز آموزش پژوهش و برنامه‌ریزی مالیاتی آن را رد کرد و یادآور شد: «در سال ۱۴۰۱ هیچ پایه مالیاتی جدیدی نسبت به سالیان گذشته طرح نشده است. آنچه در سال

آینده رخ می‌دهد نیز نوعی تغییر رویکرد در سازمان امور مالیاتی است که البته هنوز به‌طور کامل انجام نشده است.» او تأکید می‌کند: «گام‌های مثبتی جهت تغییر رویکرد در شرایط اقتصادی کشور در برداشته شدن است. سعی ما بر این است تا جایی ممکن شفافیت را برای وصول مالیات حقه ایجاد کرده و به اتکاء این شفافیت مالیات وصول کنیم.» موحدی بیک‌نظر کل درآمد مالیاتی سال گذشته را حدود ۳۰۶ هزار میلیارد تومان و سهم مشاغل از این میزان را ۱۷ هزار میلیارد تومان؛ یعنی رقمی کمتر از شش درصد کل پرداخت‌ها اعلام کرد.

او یادآور شد: «با توجه به این امر، چه‌بسا به‌طور میانگین مشاغل ما آنچنان که باید مالیات نمی‌دهند. با توجه به ارقام موجود، هر صاحب شغلی حدود ۵ میلیون تومان مالیات پرداخت می‌کند؛ به این دلیل که اطلاعات درست در اختیار سازمان مالیاتی نبود.» رییس مرکز آموزش پژوهش و برنامه‌ریزی مالیاتی، مبنای قرار گرفتن حساب دستگاه کارخوان مشاغل که در سال جاری اجرایی شد را گامی در راستای ایجاد شفافیت در آمد و وصول مالیات اعلام می‌کند. او ادامه می‌دهد: «هیچ مبنای علمی برای اینکه افزایش مالیات، زمینه کاهش اشتغال را فراهم کرده باشد، وجود ندارد. البته مطالعه‌ای هم از طرف مخالفان صورت نگرفته است. موافقان رشد مالیاتی هم ادعایی در این رابطه نداشته‌اند.» موحدی بیک‌نظر می‌افزاید: «فشار